

MILJØPARTIET DE GRØNNES POLITISKE PROGRAM I AGDER

2019-23

miljøpartiet
de grønne

agder

INNHALDSFORTEGNELSE

BAKGRUNN	3
KLIMA OG MILJØ	6
GRØNN SAMFERDSEL	7
AGDER PÅ SKINNER	8
VEIENE VÅRE	8
NATURVERN	9
ET NYSKAPENDE NÆRINGS LIV	10
GRØNN ENERGI OG INFRASTRUKTUR	11
SKOLEN VÅR	11
REGIONAL PLANLEGGING	12
AGDER SOM ET NYTENKENDE FYLKE	12
ET INKLUDERENDE FYLKE	13
ET GRØNT KULTURLIV	14
FOLKEHELSE	15

BAKGRUNN

Økonomien skal underordnes sunne økologiske prinsipper og fremme fred - både lokalt og globalt. Livskraftige lokalsamfunn, i hovedsak basert på lokale ressurser, er en forutsetning for å nå dette målet. Vårt mål er å utforme en helhetlig politikk for både nåtiden og framtiden, basert på tre solidaritetsprinsipper: solidaritet med andre mennesker, solidaritet med framtidige generasjoner og solidaritet med dyr og natur.

Dette politiske programmet inneholder vedtatte politiske standpunkt for Agder MDG. Nasjonalt program for Miljøpartiet De Grønne ligger til grunn og er en selvsagt del av programmet for Agder.

HISTORISK BAKGRUNN

Miljøpartiet De Grønne (MDG) er representert på Stortinget. I inneværende periode er Une Bastholm enkeltstemmen i rikspolitikken som setter miljø, klima, dyrevelferd og natur øverst på dagsordenen. Ved kommune- og fylkestingsvalget i 2015, fikk Miljøpartiet De Grønne to representanter i fylkestingene, samt 15 innvalgte representanter i 30 ulike kommune- og bystyrrer på Agder.

FREMOVER

Det sammenslåtte Agder må bli et fylke som går fremtiden sterkere i møte. MDG er partiet som sørger for at klima og miljøhensyn alltid veier tungt når beslutningene tas! Når Regionreformen blir vedtatt og iverksatt for Region Agder blir dette enda viktigere, ettersom flere oppgaver bli flyttet fra sentraladministrasjonen til fylkeskommunen i kommende fylkesvalgperiode i 2020.

Ekstremvær, slik som tørkesommeren 2018, er klimaendringenes språk. Endringene er her nå, og de rammer det mest grunnleggende i samfunnet vårt. Dette koster, både i kroner og i menneskelig lidelse.

Ungdommene våre har i år streiket for å vise at handling er nødt til å skje nå, før det er for sent. Ikke bare skylder vi kommende generasjoner en sjanse til å vokse opp på en levelig klode, men vi har også et ansvar overfor dyrene og naturen rundt oss. Tidsvinduet for å hindre katastrofale, globale klimaendringer og tap av arts mangfold er i ferd med å lukkes. Endringene skjer allerede, og vi som er voksne vil merke dette også i vår egen levetid. Det har aldri hastet mer. Gi stemmen din til partiet som setter mennesker og miljø i fokus når beslutningene skal tas for regionen vår.

MDG GLOBALT: GRØNT SAMARBEID

FNs Klimarapport¹ fra høsten 2018, advarte om risikoen for global temperaturstigning på over 1,5 grader – en grense vi er i ferd med å overskride med dagens politiske retning. Havene varmes opp², arter utrykkes³ og levevilkår for verdens fattige blir stadig dårligere. Flyktingestrømmen vi i dag ser fra Asia og Afrika til Europa kan blekne når klimaflukt for alvor trår til etter hvert som deler av jorden blir ubeboelig på grunn av havstiging, tørke eller ekstreme temperaturer.

Grønn politikk er mer enn klimapolitikk. Tiltak som reduserer luftforurensing i byer og tettsteder, plastforurensing i natur og hav, og som samtidig sikrer bestanden av pollinerende insekter som bier og humler springer fra viljen til å bevare mangfoldet i naturen og blant oss mennesker. Grønn politikk er å tilrettelegge for bærekraftig næringsliv, et inkluderende samfunn og et rikt kulturliv. MDG ønsker det gode liv for mennesker og miljø, med fokus på de gode opplevelsene i livet fremfor kortsiktig materielt forbruk.

Grønn økonomi gir høyere trivsel og større sosial rettferdighet. De lærde enes stadig mer om at økonomien må fungere i tråd med naturens tåleevne. Luft, vann og ressurser må regnes inn i regnestykket om hva produkter og tjenester skal koste. MDG vil at forurenseren skal betale, og samtidig legge til rette for gode, bærekraftige valg slik at det blir enklere og bedre for folk flest å velge de mest miljøvennlige alternativene.

MDG er blokkuavhengig og tilfører politikken en ny akse. Der fossilpartiene veksler mellom rødt og blått, er vi et nytt, grønt alternativ der mennesker og miljø står i sentrum. Slik bruker vi verktøy fra alle sider i politikken, men holder oss kompromissløse når det kommer til de gode, grønne løsningene som reduserer utslipp og bygger trygge samfunn.

MDGs politikk bygger på økologi, grasrotdemokrati, dialog og samarbeid, samt solidaritet med alle mennesker, dyr og naturen. Som medlem av det verdensomspennende nettverket Global Greens, og i samarbeid med European Green party (EGP) er Miljøpartiet De Grønne en del av en voksende, internasjonal bevegelse som setter det aller viktigste i sentrum: mennesker og miljø.

¹ <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M97/M97.pdf>

² <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/klima/globale-klimaendringer/klimaendringer-og-havet/>

³ <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2019/mai-2019/naturpanelet-akselererende-og-alvorlig-utvikling-for-naturen/>

MDG LOKALT: ET GRØNT AGDER

Fylkeskommunen på Agder har ansvar for viktige samfunnsoppgaver: miljø og natur, samferdsel, videregående skoler, regional utvikling, næringsutvikling, kultur, frivillighet og folkehelse. Fylkeskommunen vil i kommende valgperiode få et betydelig utvidet mandat, samt en rekke oppgaver overført fra statsadministrasjonen. Politikk er prioritering. MDG prioriterer løsninger som legger til rette for grønne valg i hverdagen.

MDG på Agder vil jobbe for et fylke som bevarer landbruk, matjord og grønne områder, og som tar vare på og utvikler lokalsamfunn og lokalt næringsliv. Vi ønsker å la byområdene våre blomstre med klimavennlige bygg, grønne tak, parker og gode møteplasser, men også en levende bygd med skole og jobber man kan leve av samt mulighet for å bevege seg fra A til Å uten å være avhengig av bil.

MDG vil tilrettelegge for fornybare næringer på Sørlandet, et godt kollektivtilbud, tilgang på kunst og kultur og reell mulighet til integrering for våre nye landsmenn. Slik skaper vi bærekraftige samfunn - slik skaper vi en bedre verden.

KLIMA OG MILJØ

Miljøkrisen krever politiske tiltak, og miljø må være ryggraden i hele politikken. Klimaplanen må være et sentralt styringsverktøy for fylket. Klima- og miljøhensyn skal være en naturlig del av fylkeskommunale innkjøp. Det betyr for eksempel at fylkeskommunen og kommunene i Agder dreier tilbudet i offentlige kantiner mot mere plantebaserte retter. Vi vil arbeide for at nye bygg produserer sin egen energi, og grønne tak og fasader skal være et naturlig tiltak for klimatilpasning, biologisk mangfold og isolering.

VI VIL:

- At Agder skal kutte 60 % av fylkets CO₂-utslipp innen 2030.
- Jobbe for grønn samferdsel: hyppige avganger, ordentlige kollektivfelt, gode overgangsordninger og fleksibuss der dette er ønskelig. Park and ride ordninger for sykkel og bil, gode sykkelstier i hele fylket, utbygging av infrastruktur for å lade el-bil i hele fylket. Støtte til bildelingsordninger, sikre eksisterende veinett fremfor utbygging av ny vei.
- Innføre forpliktende klimabudsjett og -regnskap for fylket.
- Sørge for grønn og rettferdig kapitalforvaltning av fylkets midler.
- At fylkeskommunen skal prioritere energiøkonomisering, ENØK-tiltak og bruk av fornybar energi ved å stimulere til grønn energiproduksjon og -sparing.
- Stille krav om at miljøvennlige løsninger skal velges ved oppføring av fylkeskommunale nybygg. Alle fylkeskommunale byggeplasser skal være fossilfrie.
- Støtte etablering av grønne tak og grønne fasader.
- Støtte prosjekter for urbant landbruk, skolehager, parselhager, andelslandbruk o.l.
- Vektlegge klima- og miljøhensyn ved offentlige innkjøp.
- Miljøsertifisere alle fylkeskommunale enheter.
- At Agder blir Fairtrade-fylke.
- Fokuserer på gjenbruk og resirkulering.
- Støtte tiltak som bidrar til mindre kjøttforbruk og mer plantebasert mat i offentlige kantiner.
- Støtte tiltak som kan redusere matsvinn.
- Styrke klima- og miljøprioriteringer i offentlig drift ved å etablere en overordnet miljølederstilling i fylkesadministrasjonen.
- Legge vekt på natur, miljø, biomangfold og klima i det regionale planleggingsarbeidet.
- Etablere fond for støtte til klimatiltak blant kommunene i Agder.
- Sikre beredskap og infrastrukturen i fylket mot virkningene av klimaendringer i form av flom, orkan, tørke, erosjon og skogbrann gjennom bedre samarbeid mellom det offentlige og beredskapsstatene, samt etatene seg imellom.
- Tildele midler til fysisk sikring og kriseplanlegging for å trygge utsatte mennesker, bygninger og natur mot ekstremvær og følger av slikt vær

GRØNN SAMFERDSEL

Transportsektoren er en av de største kildene til klimagassutslipp, forurensning, støy og plast i naturen gjennom slitasje på bildekk og naturinngrep. Grønn samferdselspolitikk handler om å redusere transportbehovet gjennom god arealplanlegging, samtidig som vi tar i bruk ny teknologi og nye ideer, og sikrer et godt, reelt og dekkende kollektivtilbud.

Vi vil prioritere de transportmåtene som belaster miljøet minst, og se med helhetlig blick på samferdselsspørsmål. Prinsippet er at forurensere betaler og inntektene brukes til bedre kollektivtransport.

Kollektivtilbud utenfor sentrale områder trenger nytenkning: fleksibuss på bestilling kan være en løsning. Buss, tog og sykkel må være reelle alternativ til bil. Ferger må bli elektriske og er å foretrekke fremfor grandiose veiprojekt. Sykkelstier skal være trygge for barn og voksne. Tog må gå ofte nok, og stoppe på lokale stasjoner. Bussavgang må korrespondere til og fra lokale stasjoner, og billettløsninger som kan brukes strømlinjeformet på ulike kollektive transportmidler, er viktig.

VI VIL

- At buss skal være et reelt alternativ for alle i fylket. Det betyr at bussene må gå betydelig oftere og på flere steder.
- Innføre forsøksprosjekt med kollektivtransport ved behov. Bestillingsbuss med tidsgaranti og oppsamling av passasjerer gir mulighet til fleksibilitet.
- Forby cruise, men støtte landstrømanlegg til eksisterende cruisebåter.
- Sikre tog til lokale stasjoner, hyppige avganger og matebusser som korresponderer.
- Ha billettløsninger som gjelder på alle kollektive transportmidler og i hele fylket.
- Prioritere gange, sykkel og kollektivtransport foran personbilisme og fly.
- Bygge ut gang- og sykkelstier og regionale sykkelveier, og flere trygge sykkelparkeringsplasser.
- Gå inn for lavere billettpriser og gode billettløsninger, når tilbudet er tilfredsstillende.
- Arbeide for bedre tilpasset overgang og korrespondanse mellom ulike buss, tog og ferger.
- Arbeide for flere «park and ride» stasjoner, både for sykler og biler.
- Gå inn for universell utforming i all offentlig transport slik at den blir tilgjengelig for alle, uansett funksjonsnivå.
- Sikre godstransport på sjø og bane, heller enn på vei.
- At fylkeskommunen anvender kjøretøy som går på miljøvennlig drivstoff eller elektrisitet.
- Støtte elektrifisering av busser og ferger.
- Innføre «grønne drosjeløyver» slik at kjøretøy med lave klimautslipp blir prioritert.
- Gå inn for offentlige ladepunkt for elektriske biler – på bygda så vel som i byene våre.
- Sette klare krav til miljø i anbudskriterier for kollektivtransport.
- Legge til rette for økt samkjøring, for eksempel gjennom registrering og merking av gode samkjøringsstopp, støtte til løsninger som koordinerer samkjøring og krav om samkjøring i fylkeskommunen.
- Kreve miljø-tunneler der veitrasé gjør inngrep i sårbare og viktige naturområder

- Jobbe mot planer om nye flyplasser på Agder slik som i Arendal og på Lista, samt jobbe aktivt mot utvidelser på eksisterende flyplasser i form av nye rullebaner.

AGDER PÅ SKINNER

Miljøpartiet De Grønne i Agder ønsker sammenkobling av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen velkommen og vil arbeide for en raskere gjennomføring enn planlagt i Nasjonal Transportplan.

Vi går helhjertet inn for Sørvestbanen, den foreslåtte høyhastighetsbanen som vil ta ned reisetiden mellom Stavanger og Oslo, og slik gjøre strekningen konkurransedyktig med fly!

Tog må være et attraktivt og enkelt valg. MDG vil holde øye med følgende av privatiseringen av Sørlandsbanen, og lobbe aktivt inn mot Stortinget hvis nødvendig.

VI VIL:

- Være en pådriver for forbedring av Sørlandsbanen.
- Passe på at privatisering ikke går på bekostning av togtilbudet.
- Fremskynde sammenkobling av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen (Genistreken).
- Jobbe for Kystjernbanen som kan koble kystbyene til jernbanenettet.
- Ha hyppigere avganger for lokaltogene.
- Opprettholde og styrke lokale togstasjoner. Sørge for at kommunene anerkjenner togstasjonen i planer for sentralisering og fortetting.
- Sørge for et godt samarbeid mellom alle inkluderte instanser når det gjelder tog, og støtte videreføring av samarbeidsforumet Jernbaneforum Sør.

VEIENE VÅRE

Nye veiprosjekter må vurderes ut fra hvordan de kan fungere sammen med andre samferdselsløsninger, og slik legge til rette for bruk av kollektivtransport. MDG vil være mot all kapasitetsøkende utbygging av vei. Vi vil prioritere sikkerhet, vedlikehold og tiltak som fører til lavere utslipp ved investeringer i vei. Natur- og miljøhensyn må veie tungt ved trasevalg. Ved eventuell bygging av nye veier skal det være et mål å utvide, trygge og forbedre sykkelveinettet.

VI VIL:

- Bygge trygge sykkelveier i hele fylket.
- Ha hjertesoner rundt fritidsanlegg, skoler og barnehager.
- Prioritere trafiksikkerhet i veibudsjetten.
- Innføre forsøksprosjekt med kollektivtransport ved behov. Bestillingsbuss

- med tidsgaranti og oppsamling av passasjerer gir mulighet til fleksibilitet.
- Ha billettløsninger som gjelder på alle kollektive transportmidler i hele fylket.
 - Gjøre det enklere å benytte seg av sykkel i fylket, og dermed bygge ut regionale sykkelveier, og ha flere trygge og tilgjengelige sykkelparkeringsplasser.
 - Arbeide for flere «park and ride» stasjoner, både for sykler og biler som kan gjøre kollektivtrafikken tilgjengelig for flere.
 - Snu dagens utvikling ved å sikre godstransport på sjø og bane, ikke på vei.
 - Gå inn for offentlige ladepunkt for elektriske biler – på bygda så vel som i byene.
 - Legge til rette for økt samkjøring, for eksempel gjennom registrering og merking av gode samkjøringsstopp, støtte til løsninger som koordinerer samkjøring og krav om samkjøring i fylkeskommunen.
 - Kreve miljø-tunneler der veitrasé gjør inngrep i sårbare og viktige naturområder.
 - Prioritere veiprojekt som gir økt trygghet (for eksempel rassikring) eller leder trafikken utenom sentrums- og boligområder.

NATURVERN

Menneskelig påvirkning forårsaker direkte og indirekte at plante-, fiske- og dyrearter blir utryddet verden over. Her i Norge er tusenvis av arter rødlistet, og de inngrepsfrie områdene har skrumpet inn. Miljøpartiet De Grønne ser at mennesker er avhengig av naturen, men vi mener også at naturen har egenverdi utover nytteverdien for mennesker. Det er et mål å bevare mest mulig uberørt natur til fremtidige generasjoner, også for å sikre det unike kulturlandskapet vårt samt biologisk mangfold.

VI VIL:

- Ha økt vern av skog, våtmark, havbunn og andre artsrike områder.
- Arbeide mot salg av offentlig eid skog og utmark.
- Verne uberørt natur på Agder for utbyggingspress.
- Gå inn for en kartlegging av naturmangfoldet i fylket.
- Ha en levedyktig rovdyrbestand, og støtte forsøk for å bedre sameksistens med dyr på utebeite, for eksempel ved bruk av vokterdyr.
- Verne allemannsretten, strandlinjen tilgangen til friluftsområder og naturopplevelser for alle.
- Verne og vedlikeholde kulturlandskapet vårt.
- Forby vindturbiner i uberørt natur. Vindturbiner skal kun bygges i industriområder, eller annen ødelagt natur slik som langs europaveiene. Når vindturbiner først skal bygges, skal det stilles krav om at de bygges i lokal tre.
- Legge til rette for samarbeid mellom kystkommunene for å etablere et nettverk av fredningsområder for hummer, samt lokale vernesoner for andre truede arter.
- Ha økt innsats for truede arter og naturtyper, slik som villaksen, for eksempel ved å sikre unike områder viktige for natur- og akvatisk mangfold, slik som ålegress.
- Iverksette tiltak for vern av nærnatur: skog, fjell, hei, fjord og skjærgård som omkranser byer og tettsteder i fylket. Dette ved tiltak som strandrydding og opprydding av tapte fiskeredskap på havbunnen, panteordning for plastbåter samt forebyggende tiltak som

- utfasing av engangsplast og unødig plastemballasje.
- Erstatte plastbaserte virkemidler, som plastbrøytepinner langs veiene, med løsninger basert på nedbrytbare materialer.
- Videreutvikle prosjektet «fishing for litter», samt aktivt støtte organisasjoner som vil arbeide for bruk av mindre plast i fylket.
- Hindre utbygging av hyttefelt i uberørt natur, for å sikre natur- og arts mangfold, og heller arbeide for fortetting i eksisterende hyttefelt – noe som gir fordeler både fra et kostnads- og et naturperspektiv.

ET NYSKAPENDE NÆRINGS LIV

Sørlandet og Agder trenger et kreativt og nyskapende næringsliv. For oss er det viktig å støtte, oppmuntre og tilrettelegge for grønne gründere og småbedrifter.

Miljøpartiet De Grønne mener fylkeskommunen må være en pådriver for å skape nye grønne arbeidsplasser og bærekraftige næringsklynger. For eksempel rettet inn mot offshore vind, bølgekraft, sol, geotermisk energi og annen innovativ teknologi. Vi vil arbeide for å ta vare på matjord, og ønsker mer økologisk landbruk og en levende kyst. Det bør legges til rette for nisjeproduksjon, og for et rikt og variert landbruk - også med fokus på kultur og kulturlandskap.

VI VIL:

- Støtte etablering og utvikling av grønne næringsklynger.
- Støtte grønne gründere og små bedrifter.
- Styrke samarbeidet mellom grønt næringslivet og Universitetet i Agder.
- Støtte grønn innovasjon og forskning på videreføring av norsk tømmer og skog i fylket.
- Støtte grønne selskaper som vil utnytte fiskeslam, skjell og annen biomasse, bl.a. til å produsere biogass og til bioprospektering.
- Stimulere til bærekraftige, samvirkebaserte virksomheter som tar utgangspunkt i lokale og regionale ressurser innen treindustri, marine og maritime eller andre næringer.
- Påvirke Innovasjon Norge i grønnere retning og fokusere på bærekraft i Ungt Entreprenørskap i videregående skoler.
- Etablere et Blått kompetansesenter for hav og et Grønt for landbruk.
- Motvirke monopolisering i næringslivet.
- Kartlegge, synliggjøre og tilrettelegge for muligheter for grønn nærturisme og økoturisme, i form av for eksempel lokal turisme, fristende lokale kulturtilbud, grønne transportmuligheter m.m.
- Arbeide for lokal matkultur, blant annet ved å gjøre det lettere å omsette lokalprodusert mat. Støtte matmerkeordning for Sørlandet, og etablering av matpark for å fremme sunn, lokal mat og lokale råvarer.
- Støtte bøndene i fylket vårt, og legge til rette for at det skal være attraktivt å drive små og mellomstore bruk .
- Øke produksjonen av frukt og grønt på Agder.
- Være en pådriver for økt bruk av økologisk og kortreist mat.
- Støtte opp under arbeidsplassene våre i fiskerinæringen, blant annet ved å legge til rette

for småbåters bærekraftige fiske, og sikre tilgang til lokale leveringsmottak og foredlingssteder.

GRØNN ENERGI OG INFRASTRUKTUR

Tilgang på bærekraftig energi og tilknytning til informasjonssamfunnet er viktig for levende lokalsamfunn. Det er mye energi å hente i energisparende tiltak. Der man må bygge ut ny energitilførsel, skal dette gjøres i tråd med natur og mennesker.

VI VIL:

- Sikre god mobildekning og tilgang til Internett i hele fylket.
- Effektivisere eksisterende vannkraftverk gjennom oppgradering og vedlikehold for å hindre unødig lekkasje.
- Satse på energiøkonomiserende tiltak og installasjon av solceller.
- Satse på installasjon av flere solceller, blant annet gjennom å ha solceller på alle fylkeskommunale bygg. .
- Forby vindturbiner i uberørt natur. Vindturbiner skal kun bygges i industriområder, eller annen ødelagt natur slik som langs europaveiene. Når vindturbiner først skal bygges, skal det stilles krav om at de bygges i lokal tre.
- Ha kurs i bruk av Internett, nettvett og bruk av sosiale medier for eldre og marginaliserte grupper som risikerer å bli stående utenfor i et stadig mer digitalisert samfunn.

SKOLEN VÅR

Miljøpartiet De Grønne ønsker en god og mangfoldig videregående skole. Den offentlige skolen skal være bærebjelken. Fylkeskommunen skal være en garantist for at ressursene er mange nok og at lærerens handlingsrom og posisjon som fagperson er styrket.

Det er i dag stort frafall i videregående skoler. Vi mener det er viktig å styrke den praktiske, yrkesrettede utdanningen. Dessuten må lærlingeordninger styrkes. Private og offentlige næringslivsvirksomheter må ta imot lærlinger, og det må stilles krav om lærlinger i anbudsprosesser.

VI VIL:

- Støtte forsøksordninger for en mindre teoribasert og mer yrkesrettet skole.
- At nærscoleprinsippet følges ved opptak til videregående skoler.
- Legge til rette for alternative veier til fagbrev.
- Bedre det sosiale miljøet i den videregående skolen.
- Utnytte lærerens kompetanse som involverende ledere som gir nødvendig støtte på vei mot mestring og selvstendighet gjennom for eksempel elevsamtaler og direktekontakt med elever ved fravær.
- Støtte og styrke elevdemokratiet i skolene.

- Motvirke utarming av videregående skoler i distriktene. For eksempel jobbe mot videre kutt i studietilbud på skolene i Lista.
- Styrke rådgivningstjenesten og skolehelsetjenesten.
- Prioritere tiltak for bedre innemiljø i de videregående skolene.
- Sikre elever med ulike funksjonsnedsettelse like stor mulighet til å velge utdanning, for eksempel ved å sikre god tilgang på døvetolker.
- Styrke satsningen på Ungt Entreprenørskap og på forskningslinjer.
- Arbeide for energi- og miljølinje i videregående skoler.
- Ha større fokus på fagtilbud og bærekraftig matproduksjon med lav klimabelastning.
- styrke og fremme mulighetene for utdanning innen grønne retninger, som bærekraftig landbruk.
- Øke og styrke tiltak mot rasisme, mobbing og diskriminering i den videregående skolen.
- Innføre en søknadsbasert pott med penger til at skoleklasser kan dra på tur i nærmiljøet for å ha opplevelser knyttet til kultur, natur eller historie.
- Sørge for at lærekandidater får økt timelønn.

REGIONAL PLANLEGGING

Regional planlegging er et sentralt område for fylkeskommunen. Miljøpartiet De Grønne vil legge vekt på hensyn til natur, miljø og bærekraft.

VI VIL:

- Stille krav til klimakutt i kommunene.
- Utvide klimasatsordningen og fjerne maksimal støttesats.
- Styrke vern av all matjord i fylket.
- Ha gode regionsentre med klare sentrumsfunksjoner.
- Sikre miljøvennlig infrastruktur.
- Støtte opp om nye og utvidelse av eksisterende verneområder.
- Sikre grøntområder og bynære vassdrag.
- At alle har tilgang til lokale sentrumssteder med nødvendige funksjoner slik som offentlige kontor og bibliotek i distriktene.
- Sikre tilgang til Internett og god mobildekning også i utkantstrøk.

AGDER SOM ET NYTENKENDE FYLKE

Arbeidet med handlingsprogram til Regionplan Agder 2030 settes i gang i andre halvår av 2019⁴. Høringsutkastet inneholder mange ambisiøse klima- og miljøtiltak som finner sin gjenklang i vårt politiske program. Planene er gode, men gjennomføring krever politisk vilje og mot.

⁴ <http://www.regionplanagder.no/planer-og-strategier/regionplan-agder-2030/>

Visjonen om et fullelektrifisert lavutslippssamfunn med økt verdiskapning er uttrykt i Electric Region Agder⁵, med Agder Energi som en sentral og aktiv aktør. Vi vil at visjoner og tiltak som er reflektert i disse planene, også reflekteres når budsjett vedtas.

Alle byer, tettsteder og bygdesentre i Agder skal være trygge og attraktive bosteder med identitet og innovasjonskraft. For å sikre dette, vil vi styrke plankompetansens samhandling på tvers av sektorene og i større grad inkludere befolkningen i stedsutvikling. Vi vil styrke folkestyret og legge til rette for åpne og brede høringsprosesser. Informasjon må være lett tilgjengelig, med bruk av sosiale medier og møteplasser mellom publikum, politikere og administrasjon. Vi vil at det skal være enkelt å gi tilbakemelding og innspill, for eksempel ved bruk av ny teknologi og høringsgrupper.

VI VIL:

- At fylkeskommunen som eier av bygg tar ansvar og innfører tiltak som energiøkonomisering, tilrettelegging for sykling til jobb og vegetarmat i kantine.
- Elektrifisere den fylkeskommunale kjøreparken.
- At Fylkeskommunen som arbeidsplass tar ansvar som en modell, for bilde og inspirasjon med trygge arbeidsplasser der arbeidsmiljøloven ivaretas og de ansattes velferd står i fokus.
- Bruke innkjøpsmakten ved å vektlegge miljø og miljøsertifisering ved anbudsrunder.
- At nybygging skal utføres med nullutslipp i byggeprosessen.
- At nybygg har grønne tak og/eller solceller og være plusshus.
- At nybygg oppføres med lokale, kortreiste materialer.
- At endringer i arbeidstrukturer skal skje nedenfra og med innvirkning fra involverte medarbeidere.
- Fokuserer på kontinuerlig kvalitetsforbedring som minimerer sløsing av tid, kunnskap og ressurser.
- Fremme åpenhet i fylkeskommunen gjennom medlemskap i Transparency International.
- Arbeide for at fylkeskommunen bruker nettmøter og -kurs der transport ikke strengt tatt er nødvendig.

ET INKLUDERENDE FYLKE

Folkevandring har preget vår jord i uminnelige tider. Med etablering av nasjonale grenser og økte forskjeller mellom land i verden, har det blitt fokus på mennesker som flytter seg, enten i flukt fra krig og konflikt eller fordi de vil ha mulighet til et verdig liv.

Norge har et internasjonalt og et moralsk ansvar for å ta imot et visst antall flyktninger og asylsøkere, og MDG mener Norge skal ta dette ansvaret. Som et rikt land med en liten befolkning, er vi godt rustet til å integrere og ønske nye impulser velkommen. Ved god integrering sikrer vi trivsel for våre nye landsmenn, og vi beriker samtidig vårt eget samfunn ved å åpne for ny mat, nye tanker og nyskaping.

⁵ <https://www.austagderfk.no/tjenester/naringsutvikling/regionale-utviklingsprosjekter/electric-region-agder/>

VI VIL:

- At Agder skal ta imot flere flyktninger.
- Ha trygghet og forutsigbarhet i plassering og bosetningsprosesser for å sikre og videreføre god integrering.
- Ha spredning i bosetning ved å sørge for at alle kommuner blir involvert ettersom at erfaring viser at integrering er mer vellykket i små kommuner, og at mindre kommuner også høster fordeler av velintegrerte nye innbyggere.
- Styrke kompetansen om minoritetsspråklighet på de videregående skolene for å hindre at flerspråklige elever faller utenfor.
- Tildele ekstra ressurser til videregående skoler som har flere minoritetsspråklige elever.

ET GRØNT KULTURLIV

Å skape og oppleve kultur gjør livet rikere for både den enkelte og for samfunnet. Miljøpartiet De Grønne mener at fellesskapet aktivt skal støtte kultur og idrett, og ønsker samtidig et kulturliv som i seg selv er fritt og uavhengig.

MDG mener det offentlige må legge til rette for det mangfoldige kulturlivet gjennom gode støtteordninger. I tillegg må uavhengigheten og den frie stillingen til kulturutøvere bevares.

VI VIL:

- Ha fokus på mangfold i kulturpolitikken.
 - Støtte tiltak som gjør kunst, musikk, dans, drama og andre uttrykksformer tilgjengelig både for opplevelse og aktiv deltakelse i gode og tilpassede lokaler.
 - Støtte og videreutvikle den gode jobben fylkets kultursentre gjør med opplevelser og deltakelse.
 - Prioritere barne- og ungdomsidrett, og breddeidrett.
 - Prioritere støtte til frivillige organisasjoner.
 - Stimulere til ikke-organisert idretts- og kulturvirksomhet.
 - Styrke tilbudet til ungdom som ønsker å kombinere utdanning og idrett.
 - Ivareta gode videregående tilbud innen kreative fag.
 - Videreføre arbeidet med lokale kulturminneplaner i samarbeid med kommunene.
 - Styrke bibliotektilbudet og ivareta gode, distriktsvennlige tilbud.
 - Styrke og utvikle det internasjonale kultursamarbeidet.
- Fase ut gummigranulat på alle fotballbaner, og sikre bruk av miljøvennlige alternativ til gummigranulat ved bygging av nye baner.

FOLKEHELSE

Miljøpartiet De Grønne på Agder mener at fylket i samarbeid med kommunene må sette folkehelsearbeidet høyt på agendaen. Folkehelsearbeid skjer i stor grad utenfor selve helsesektoren, for eksempel i skolesektoren og kommunal og regional arealforvaltning.

Selv om behandling-, omsorg- og rehabiliteringstilbud er statlige og kommunale oppgaver, må fylkeskommunen stille klare krav til og arbeide for et godt tilbud for våre innbyggere. Et grønt og mangfoldig Agder vil også være et sunnere Agder.

Miljøpartiet De Grønne anerkjenner naturens egenverdi, men ser også at naturen er en viktig kilde til opplevelser, psykisk helse og menneskelig trivsel. MDG vil støtte tiltak for å tilrettelegge og stimulere til friluftsliv, særlig tiltak rettet mot barn. Bedre kjennskap til naturen gir også bedre grunnlag for å ta vare på den. Vi ønsker å styrke barne- og ungdomsidretten og vil gjøre det enklere å være syklist på Agder. Tilgang til natur er en viktig del av det å leve og vokse opp i Norge, og må ikke bli et sjeldent gode som er forbeholdt de bemidlede.

VI VIL:

- Sette fokus på forebyggende helsearbeid.
- Arbeide for fersk og sunn mat i kommunale institusjoner.
- Arbeide for mer plantebasert mat i kommunale institusjoner.
- Arbeide for friluftsområder med universell utforming. Dette innebærer et mangfold av turstier.
- Tilrettelegge for mer fysisk aktivitet i videregående skole.
- At psykisk helse og livskvalitet blir en likeverdig del av folkehelsearbeidet.
- Sikre kvaliteten på alle sykehusene i regionen, også Arendal og Flekkefjord sykehus.
- Ha økt fokus på tannhelse som et viktig middel for generell helse og velvære, og et sosialt tiltak.
- Styrke og støtte frivillighet gjennom støtte til koordinerende tiltak.
- Sikre likestilling og mangfold gjennom fokus på toleranse og kunnskap om LHBTQ+